

Висновок

1. У процесі відбору дослідників з провідних наукових колективів вищих навчальних закладів України за розробленою системою і їх залучення до виконання спільних з іноземними вченими науково-дослідних робіт експерти використовують як вітчизняні, так і європейські критерії оцінки означеного виду діяльності.
2. Показано, що ефективним засобом у системі управління науковими проектами є програма розвитку дослідницького колективу наукової установи, яка передбачає низку організаційних заходів щодо міжнародного співробітництва у галузі наукової сфери.

Подальшими розвідками буде теоретико-методологічне обґрунтування засад прогнозування розвитку фундаментальних наукових досліджень у вищих навчальних закладах України.

Література

1. Гороховатська М., Левіна Д., Патрах Т., Смертенко П., Чернишов Л. Європа на порозі нової рамкової програми наукових досліджень (2007-2013) // Вісник Національної Академії наук України. – 2006. – №11. – С.7-18.
2. Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника суспільного розвитку та інтеграції в Європейське співтовариство // Вища школа. – 2003. – №6. – С. 3-23.
3. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів: Навчальний посібник. – К.: Україна, 1998. – 343с.

УДК 378.141.2+796

Ю.В. Субота

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТОВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ Й СПОРТОМ

Анотація. У статті подається теоретичний аналіз проблеми адаптації студентів перших курсів до занять фізичною культурою й спортом; наведений аналіз результатів соціологічного дослідження; показані шляхи адаптації студентів перших курсів до занять фізичною культурою й спортом.

Аннотация. В статье подается теоретический анализ проблемы адаптации студентов первых курсов к занятиям физической культуры и спортом; приведенный анализ результатов социологического исследования; показаны пути адаптации студентов первых курсов к занятиям физической культурой и спортом.

Annotation. In article the theoretical analysis of a problem of adaptation of students of the first rates to employment by physical training and sports is given; the analysis of results of sociological research and ways of adaptation of students of the first rates to employment by physical training and sports are shown.

Постановка проблеми. Фізична культура й спорт у вищому навчальному закладі є невід'ємною частиною формування загальної професійної культури сучасного фахівця, ефективним засобом соціального становлення майбутніх фахівців, а також всебічного й гармонійного розвитку особистості, збереження й зміцнення здоров'я учнівської молоді.

Разом з тим, слід зазначити, що фізичне й психічне здоров'я студентів закладається ще в школі. У публікаціях [1, 2, 4, 7] говориться про те, що сьогодні інтенсивність

освітнього процесу в загальноосвітніх школах, збільшення годин на статичні предмети, порушення режиму відпочинку учнів і ряд інших факторів усе більше сприяють погіршенню фізичного й психічного здоров'я школярів. Незадовільний рівень фізичної підготовленості учнів багато в чому пов'язаний з відсутністю серйозних стимулів у підростаючого покоління в формуванні фізкультурних цінностей. Регламентовані програми з фізичної культури, які реалізуються в школах, часто не вирішують проблеми розвитку в дітей мотивів регулярної рухової активності.

Результати наукових досліджень свідчать про те, що щоденний рівень рухової активності учнів повинен досягати двох годин або 12-14 годин на тиждень [5, 41]. Проте, кількість школярів, які систематично займаються фізичними вправами у даному обсязі, не перевищує 15%. Це пов'язане з тим, що основні заняття учнів обмежуються уроками фізичної культури, проведених в обсязі трьох годин на тиждень і, як правило, з низькою інтенсивністю. Тільки 10-12% учнів тренуються у дитячо-юнацьких спортивних школах і інших установах додаткової освіти. У комерційних спортивних організаціях займаються лише деякі з дітей [2, 60]. Даний стан речей призводить до того, що основна маса школярів не займається фізичною культурою й спортом, у них не вироблена потреба в щоденній руховій активності.

За даними В.В. Громико й інших авторів, 74,3% опитаних ними шкільних вчителів фізичної культури й 63,8% батьків школярів вважають, що домогтися усвідомленої потреби учнів у регулярних заняттях фізичними вправами й здоровому способі життя можливо тільки за умови кардинальної зміни їхнього менталітету, їх негативних поведінкових і життєвих установок, сформованих під впливом широко рекламованого образу далеко некращої частини нашої й закордонної молоді, життєве кредо якої – руйнівна, яскраво виражена утриманська діяльність із характерними для нашого часу пороками – жорстокістю, приниженням особистості, палінням, алкоголізмом, наркоманією, розпустою тощо [2, 61].

З таким ставленням до занять фізичною культурою й спортом колишні школярі приходять вчитися у вищий навчальний заклад. І тут вони зустрічаються з іншими труднощами. Так, багато студентів уперше в житті опиняються даклеко від родини, батьків, їм доводиться самим піклуватися про себе, про своє здоров'я, пристосовуватися до нових умов життя й навчання. При цьому, в багатьох випадках у сім'ї першокурсники не отримали попередніх відомостей про самостійне життя й не підготовлені до нього. А студенти, вихідці із сільської місцевості, погано переносять перехід до життя у місті.

На початковому етапі навчання у ВНЗ особливі труднощі представляє й порівняльна свобода студентського життя, нові обов'язки, соціальний досвід, емоційні переживання. Соціальна, культурна, економічна різноманітність студентського колективу може служити фактором, що сприяє розвитку психологічного стресу й поширенню інфекційних захворювань. Невідповідність гігієнічним нормам навчальних приміщень, студентських їдалень і гуртожитків також є негативним впливовим чинником. До комплексу факторів, специфічних для учнівської молоді (високе навчальне навантаження, низька рухова активність, нервово-психічні перевантаження й ін.), в останні роки додалися нові, які негативно впливають на стан здоров'я студентів і їхнє ставлення до занять фізичною культурою й спортом. До них можна віднести: інтенсифікацію навчальних процесів, необхідність поєднувати навчання з роботою, погіршення харчування, поширеність тютюнопаління, вживання алкоголю, наркотиків.

Аналіз публікацій з досліджуваної проблеми. Проблемі ставлення студентів до занять фізичною культурою й спортом, адаптації їх до регулярних занять фізичними вправами присвячені роботи П.А. Виноградова, В.В. Громико, О.Ю. Давидова,

Л.М. Дроздової, С.І. Ізаак, В.П. Лук'яненко, І.А. Лисової, С.В. Новаковського, М.О. Пальцева, Т.В. Панасюк, Л.І. Пилипей, Н.Т. Селезньової, В.В. Спіцина, Г.Л. Шубиної і інших вчених.

Так, О.Ю. Давидов і С.В. Новаковський розглядають вплив ставлення студентів технічного ВНЗ до занять фізичною культурою й спортом на процес формування професійної спрямованості; Л.М. Дроздова й Н.Т. Селезньова аналізують рівень стану здоров'я студентів; А.М. Гендін і М.І. Сергеев розглядають соціокультурні аспекти фізичної культури, здорового способу життя, фактори, що впливають на заняття фізичною культурою й спортом; С.І. Ізаак і Т.В. Панасюк наводять дані про рівень фізичного розвитку студентів, їхньої фізичної підготовленості, індивідуалізації процесу навчання фізичним вправам; Л.І. Пилипей подає результати впровадження антропних технологій задля організації професійно-прикладної фізичної підготовки студентів; В.В. Спіцин висвітлює питання адаптації студентів молодших курсів до навчання на факультеті фізичної культури.

Метою статті є теоретичний аналіз проблеми адаптації студентів-першокурсників до занять фізичною культурою й спортом, аналіз результатів соціологічного дослідження; виявлення шляхів вирішення питання адаптації студентів перших курсів до занять фізичною культурою й спортом.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення результатів практичних досліджень, опублікованих у науковій літературі; вивчення передового педагогічного досвіду, нормативних документів; педагогічне спостереження; анкетне опитування; методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу. У тлумачному словнику говориться, що „адаптація – це пристосування організму до нових умов або умов, що змінюються” [9, 12]. У той же час В.В. Спіцин стверджує, що „адаптацію до навчальної діяльності варто розглядати не як пристосування, а як впрацювання в нові умови, з новою метою й завданнями” [8, 17]. На нашу думку, у контексті нашої роботи визначення В.В. Спіцина є найбільш точним.

Ставлення й інтерес студентів-першокурсників до занять фізичною культурою й спортом закладаються, як було зазначено вище, ще в школі. Однак аналіз публікацій з даної проблеми свідчить про те, що цей інтерес недостатньо високий. Так, за даними Л.І. Пилипе, на першому курсі тільки 20% студентів відзначають свій інтерес до фізичного виховання як високий, 44% – як вищий за середній, в інших 36% він усвідомлюється як середній або нижче за середній. На другому й наступному курсах у студентів спостерігається поступове зниження інтересу до занять фізичною культурою й спортом [6, 62].

Нам здається правомірним розділити заняття з фізичного виховання студентів на навчальні й позанавчальні. Навчальні заняття обов'язкові для всіх студентів; позанавчальні – це заняття за власним бажанням у різних секціях, групах підвищення спортивної майстерності, групах здоров'я, самостійні заняття тощо. Саме вони характеризують ставлення студентів до занять фізичною культурою й спортом.

Як показав аналіз результатів проведеного нами соціологічного дослідження, серед студентів першого курсу Криворізького економічного інституту Київського національного економічного університету (опитано 98 осіб), спортом регулярно займаються 42,1% юнаків і 17,2% дівчат. Для 52,6% опитаних юнаків і 58,5% дівчат ці заняття носять нерегулярний характер; 5,3% юнаків і 24,1% дівчат не займаються зовсім. Дані результати говорять про те, що тільки 27,1% опитаних нами студентів (у середньому) намагаються домогтися високих результатів у обраному виді спорту. Для

інших респондентів цей результат не має значення, тому що при зазначеному вище ставленні до тренувань вони ніколи не зможуть отримати гарні показники.

На питання: „Чи займаєтеся Ви фізичною культурою?” 21,1% опитаних юнаків і 24,1% дівчат відповіли, що займаються регулярно; 63,2% юнаків і 58,6% дівчат відзначили, що займаються, але нерегулярно; 15,8% юнаків і 17,2% дівчат вказали, що не займаються зовсім.

Наведені дані говорять про те, що в середньому 77,1% опитаних першокурсників займаються фізичною культурою нерегулярно або не займаються зовсім. Подальший аналіз результатів дослідження показав, що ці юнаки й дівчата самі організують свої заняття, тобто займаються самостійно. При цьому слід конкретизувати, що основними видами занять є прогулянки на свіжому повітрі (відзначили 26,3% юнаків і 55,2% дівчат); ранкова зарядка у приміщенні (26,3% юнаків і 44,8% дівчат) і ранкова зарядка на вулиці (біг + фізичні вправи – зауважили 21,1% дівчат і 31,0% юнаків).

Для того, щоб правильно організувати самостійні заняття з фізичної культури, необхідно знати теорію: техніку виконання тих або інших вправ, як розвивати ті або інші фізичні якості, вплив навантаження на організм людини, який він має бути під час виконання тих або інших вправ, як здійснювати самоконтроль і багато чого іншого. Як показали результати дослідження, тільки 35,4% опитаних юнаків і дівчат володіють такими знаннями (що викликає деякі сумніви); інші 64,6% опитаних студентів відповіли, що таких знань їм вистачає, але не завжди, чи зовсім не вистачає.

Як видно із представлених результатів, значна частина опитаних першокурсників не мають достатніх знань у галузі фізичної культури й спорту. Отримані нами дані корелюють із результатами інших досліджень. Так, за даними Л.І. Пилипей, у першокурсників відсутні уявлення з валеології, ведення здорового способу життя; тільки 20,5% студентів приблизно орієнтуються у техніці окремих видів спорту, розвитку фізичних якостей; 93% студентів першого курсу не знають, що таке аутогенне тренування, релаксація, йога й інші системи психофізіологічної оптимізації стану здоров'я; а знають правила самоконтролю під час проведення самостійних занять фізичними вправами лише 5% студентів [6, 63].

Висновки. Адаптація студентів-першокурсників до занять фізичною культурою й спортом буде проходити набагато ефективніше, якщо для цього створити певні умови:

1. Поліпшити матеріально-технічну базу навчального закладу (наявність достатньої кількості встаткування, інвентарю тощо).
2. Надати студентам широкий вибір спортивних секцій, груп здоров'я із сучасною спрямованістю занять (шейпінг, фітнес, бодібілдинг тощо).
3. На теоретичних і практичних заняттях надавати необхідні відомості про методику тренування, формування й розвиток рухових якостей, самоконтроль під час занять і ін.
4. Активно пропагувати здоровий спосіб життя, у цікавій і захоплюючій формі показувати студентам шкоду тютюнопаління, зловживання алкоголю й наркотиків.

Література

1. Виноградов П.А. Новый этап в развитии физкультурно-оздоровительной и спортивной работы среди учащейся молодежи // Теория и практика физической культуры. – 1998. – №7. – С.56-59.
2. Громыко В.В., Лысова И.А., Шубина Г.Л. Инновационный подход к физическому и духовному воспитанию школьников // Теория и практика физической культуры. – 2007. – №2. – С.60-63.

3. Изаак С.И. Панасюк Т.В. Физическое развитие и физическая подготовленность в системе мониторинга состояния здоровья населения (возрастно-половые особенности студентов) // Теория и практика физической культуры. – 2004. – №11. – С.51-52.
4. Лукьяненко В.П. Состояние и перспективы совершенствования физического воспитания школьников в свете современных концептуальных подходов // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 1999. – №1/2. – С.24-26.
5. Пермяков А.А. Внешкольное физическое воспитание подростков. – К.: Радянська школа, 1989. – 152 с.
6. Пилипей Л. Використання антропних технологій для організації професійно-прикладної фізичної підготовки студентів // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2006. – №2. – С.61-65.
7. Сонькин В.Д. Валеологический мониторинг состояния здоровья и условий обучения детей и подростков // Теория и практика физической культуры. – 1998. – №7. – С.60-63.
8. Спіцин В.В. Адаптація студентів молодших курсів до навчання на факультеті фізичної культури // Теорія та методика фізичного виховання. – 2005. – №3. – С.17-18.
9. Толковый словарь иностранных слов в русском языке. – Смоленск: Русич, 2003. – 592 с.

УДК 371.132

О. Ткаченко

ФОРМУВАННЯ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

***Анотація.** У статті висвітлюється формування етнопедагогічної компетентності вчителя початкових класів у процесі оволодіння основами педагогічної майстерності.*

***Аннотация.** В статье освещается формирование этнопедагогической компетентности учителя начальных классов в процессе овладения основами педагогического мастерства.*

***Annotation.** In the article forming of etnopedagogichnoy of competence of teacher of initial classes is in the process of capture of pedagogical trade bases are lighted.*

Світові тенденції глобалізації та поліетнізації суспільства, важливість міжнародної співпраці для вирішення існуючих проблем людства обумовили пріоритетність у державній політиці України щодо освіти напрямів особистісної орієнтації виховання й формування національних та загальнолюдських цінностей. У „Національній доктрині розвитку освіти” зазначається, що освіта покликана, маючи гуманістичний характер, сприяти „національній самоідентифікації, розвитку культури Українського народу, оволодінню цінностями світової культури” [3, 5]. Не випадково О.В. Сухомлинська для становлення наукової педагогіки в Україні вважає важливим, щоб національне „йшло в контексті засвоєння світового гуманістичного культурного досвіду, педагогічних надбань окремих націй, що стали загальнолюдською скарбницею” [8, 14].